

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: koolieelse lasteasutuse õpetaja

Hedi Leemets

TARTU JA TALLINNA KOOLIEELSE LASTEASUTUSE ÕPETAJATE
ARVAMUSED ÕUEKESKKONNA KUI ÕPIKESKKONNA SUHTES
bakalaureusetöö

Juhendaja: Mirjam Burget

Tartu 2018

Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajatearvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes

Resüme

Varasemad uurimused näitavad, et koolieelses lasteasutuses toimub õppetöö enamasti siseruumides ja looduslikus õuekeskkonnas viiakse õpet läbi vähe. Koolieelse lasteasutuse õpetajate ja lapsevanemate arvamusel võiks lasteasutuses olla rohkem looduslikus keskkonnas õppimist. Sellest tulenevalt oli bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada, millised on Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes. Kaheksa Tartu ja kahe Tallinna õpetajaga viidi läbi poolstruktureeritud intervjuu, kus kasutati pildimaterjali. Intervjuude analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Uurimusest selgus, missuguste tegurite põhjal õpetajad sobiliku õuekeskkonna valivad. Uuritavad lähtusid õuekeskkonna valikul aastaajast; eelteadmistest ja kogemustest; looduslikust- või tehiskeskkonnast; ettepanekutega arvestamisest ning ohutusest. Kõige rohkem eelistatakse õuekeskkonna valikul inimese kujundatud looduslikke keskkondi.

Märksõnad: koolieelne iga, õuekeskkond, õpikeskkond, õpetajate arvamused

The Opinions of Preschool Childcare Institution Teachers' in Tartu and Tallinn about the Outside Environment as a Study Environment

Abstract

Previous research has shown that learning activities in the kindergarten take mostly place indoors and only a little learning is done in a natural outdoor environment. In kindergarten teachers and parents' opinions more learning activities should be conducted in the outdoors. Due to this the purpose of this bachelor's thesis was to find out the opinions of kindergarten teachers in Tallinn and Tartu about outdoor environment as a learning environment. A semistructured interview with illustrative photos was conducted with eight teachers in Tartu and two teacher of Tallinn. In order to analyse the interviews qualitative content analysis was used. The study showed which aspects are taken into consideration when choosing a suitable environment for outdoor activities. The study showed that teachers choose a suitable outdoor study environment according to the season; prior knowledge; natural or man-made environment; recommendations and safety precautions. The teachers preferred natural environments shaped by people best.

Key words: preschool age, outdoor environment, study environment, teachers' opinions

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline ülevaade.....	6
1.1. Õuekeskkond kui õpikeskkond.....	6
1.2. Erinevad õuekeskkonnad ja õpetajate arvamused nende suhtes.....	7
1.3. Õuekeskkonna vähese kasutamise põhjused.....	9
1.4. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	11
2. Metoodika.....	11
2.1. Valim.....	11
2.2. Andmekogumismeetod ja andmete kogumine.....	12
2.3. Andmete analüüsimise meetod.....	14
3. Tulemused.....	15
3.1. Tegurid sobiva õuekeskkonna valikul.....	15
3.2. Õpetajate arvamused õuekeskkondade kohta fotode põhjal.....	20
Arutelu.....	23
Töö piirangud ja praktiline väärtus.....	25
Tänuõnad.....	26
Autorsuse kinnitus.....	26
Kasutatud kirjandus.....	27
Lisa 1. Intervjuu küsimused	
Lisa 2. Näide koodidest andmeanalüüsikeskkonnas <i>QCAmap</i>	
Lisa 3. Õuealade pildid	

Sissejuhatus

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011) määrab kindlaks koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alused. Õppekava osaks on valdkond “Mina ja keskkond”, mis hõlmab lapse teadmisi ja oskusi temast endast ja teda ümbritsevast keskkonnast. Õppekava kasvatus- ja õppeeesmärke, sisu, selle kavandamist ja korraldust ning lapse arengule eeldatavaid tulemusi on õpetajatel enamasti võimalik täita õues õppides (Dahlgren & Szczepanski, 2009).

Varasemate uurimuste ja kirjanduse põhjal viiakse koolieelses asutuses looduslikus õuekeskkonnas õpet läbi vähe (Kos & Jerman, 2013; Lipping, 2008; Timoštšuk, 2005). Õpetajate ja lapsevanemate arvamused võiks koolieelses lasteasutuses olla rohkem looduslikus õuekeskkonnas õppimist (Kos & Jerman, 2013). Õpikeskkonnana tuleks õpetajatel lisaks siseruumidele näha ka õuekeskkonda (Dahlgren & Szcsepanski, 2006).

Varasemalt on välismaal uuritud koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamusi õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes. Eestis on tehtud uuring õuelastehoiu tööd toetavate ja takistavate tegurite kohta (Masing, 2017). Varasemalt ei ole uuritud Eesti koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamusi õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes.

Ernsti (2014) uurimuses leiti, et õpetajad valivad lastele sobiliku õuekeskkonna lähtuvalt keskkonna turvalisusest, iseseisva õppimise ja vabamängu võimalusest ilma juhendajata. Varasemalt on Ernst (2014) ja Ernst ja Tornabene (2012) uurinud õpetajate arvamusi õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes. Koolieelse lasteasutuse õpetajate ja lasteasutuses alustavate õpetajate poolt kõige sobivamaks õue kui õpikeskkonnaks valiti mänguväljak, mis asus pargis. Vähem sobivamaks keskkonnaks valiti karestik, mis oli ümbritsetud tiheda metsa ning taimestikuga.

Antud töö eesmärgiks on välja selgitada, millised on Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes. Eesmärgi saavutamiseks tuuakse teoreetilises ülevaates välja olulisemad mõisted ja varasemad uurimused õuekeskkonna kui õpikeskkonna teemal. Teoreetilise osa lõpus tuuakse lähtuvalt uurimistöö eesmärgist välja kaks uurimisküsimust. Töö teises osas on selgitatud töö metoodikat, kus antakse täpsem ülevaade valimist, andmekogumismeetodist ja andmete analüüsimisest. Uurimuse kolmandas osas tuuakse välja tulemused ning arutelu.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Õuekeskkond kui õpikeskkond

Traditsioonilise õpikeskkonnana nähakse enamasti last ümbritsevat sotsiaalset, vaimset ja füüsilist keskkonda, kus saadakse uusi teadmisi ja toimub õppimisprotsess. Selle tähtsaks ülesandeks on toetada laste arengut, motiveerida õppima ja pakkuda heaolutunnet. (Raadik, 2009) Tänapäeval toimub õppetöö enamasti siseruumis, kus lapsed saavad uusi teadmisi arvutiekraani taga istudes (Timoštšuk, 2005; Lipping, 2008). Rühmaruumi õpikeskkond pakub lastele enamasti struktureeritud kohtumist ettearvatavaga. Õuekeskkond on keskkond, mis asub väljaspool siseruume ning seal on õppimise eesmärk luua tegevuste ja kogemuste kaudu teadmisi ning lähisuhet kultuuri, looduse ja ühiskonnaga (Dahlgren & Sszepanski, 2006). Loodusega lähikokkupuude arendab lastel kõiki meeli ning võib aidata tugevdada laste immuunsüsteemi (Timoštšuk, 2005; Lipping, 2008).

Õuekeskkond pakub erinevaid võimalusi õuesõppeks (Strong-Wilson & Ellis, 2007) ja käsitleb õppimist elamuse ja adumise koostoimena (Brügge et al, 2008). Õuesõpe annab võimaluse muuta kooliharidus loomingulisemaks. On välja kujunenud arusaam, et lapsi õpetavad ja nende uute teadmiste eest vastutavad ainult nende vanemad ja õpetajad. Reggio Emilia tegevuskultuur toob lisaks vanematele ja õpetajale kolmanda lapse arengu toetajana välja keskkonna. (Strong-Wilson & Ellis, 2007)

Eestil on tihedad sidemed Rootsiga ning palju õuesõppe alaseid teadmisi on tulnud just Rootsist (Ilves, 2008). Rootsi alushariduse õppekavasse on märgitud, et õuekeskkonnas ei toimu ainult vabamäng, vaid seal viiakse läbi ka erinevaid õppe- ja kasvatustööga seotud tegevusi. Õues õppides saab laps elamusi, teadmisi ja kogemusi vahetus kontaktis loodusega (Mänd, 2008). Koolieelses eas omandavad lapsed täiskasvanute abiga oma esmased teadmised ja oskused, et orienteeruda ümbritsevas looduskeskkonnas (Timoštšuk, 2010).

Kuna lapsed veedavad koolieelses lasteasutuses (edaspidi *lasteasutus*) suure osa oma koolieelsest east, on sobiliku keskkonna loomine laste ümber igapäevasteks tegevusteks väga oluline. Sobilikku keskkonda loovad lasteasutuses lastele lasteasutuse õpetajad, kes järgivad koolieelse lasteasutuse riiklikku õppekava (2011).

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava osaks on valdkond “Mina ja keskkond”, mis käsitleb õppe- ja kasvatustegevusi lasteasutuses (2011). Õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, sisu, selle kavandamist ja korraldust ning lapse arengu eeldatavaid tulemusi esitatakse peale valdkonna “mina ja keskkond” veel lisaks kuues valdkonnas. Enamasti on õpetajatel võimalik

nende kõikide valdkondade eesmärgi täita õues õppides (Dahlgren & Szczepanski, 2009) ning valdkondi omavahel lõimides.

1.2. Erinevad õuekeskkonnad ja õpetajate arvamused nende suhtes

Õuekeskkond pakub lapsele võimalust avastada ja õppida läbi mänguliste tegevuste. Mäng on fundamentaalne alus õppimisele varajases lapseas (Elliot, 2010) ja hõlmab endas suurt osa lapse elust. Seetõttu tuleb lasteasutuses pakkuda lapsele mitmekesist keskkonda. (Parsons, 2011)

Üheks õuekeskkonna võimaluseks, kus lapsed saavad mängida ja läbi selle õppida, on mänguväljakud. Mänguväljakuid on nii tehislikke kui looduslikke. Tehislikel mänguväljakutel on kasutatud näiteks plastmassi või muid sünteetilisi materjale. Inimese poolt loodud looduslikes õuekeskkondades on kasutatud looduslikke vahendeid, näiteks puitu, kive, vett. Mänguväljakuid saab looduslikumaks muuta erinevaid looduslikke elemente kasutades. Looduslikel vahenditel ei ole ühte kindlat viisi, kuidas neid kasutada ja seetõttu on looduslike vahendite kasutamiseks lõputuid võimalusi. Neid saab kasutada kõikvõimalikel loomingulistel viisidel ja kujutlusvõimet vajavatel mängudel. Struktureerimata materjalid suunavad lapsi mõtlema pigem sellele, et nad avastaksid, milleks nad on võimelised. Lapsed ei vaja selliste mänguvahenditega mängimiseks juhendit. (Hamarstrom, 2012)

Parsons (2011) suunab looma rohkem looduslikke mänguväljakuid, kus on mitmekesine taimestik ja looduslikud elemendid nagu näiteks liiv ja kivid. Olulised on ka erinevad turnimisvahendid füüsiliseks pingutuseks. Kaasatud peaks olema sensoorne stimulatsioon (näiteks värvi-, lõhna-, heli- ja tekstuuri muutused), võimalused erinevateks mängudeks, mis arendaksid peenmotoorikat ja lapse loovust. Mängualad võiksid olla erinevas vanuses lastele. Laste varased kogemused loodusega (vanuses kolm kuni kaksteist) kujundavad nende isiksust ja kogemus loodusega mõjutab laste edaspidist keskkonnateadlikust. (Parsons, 2011)

Varasemas, Ameerika Ühendriikides avaldatud uurimuses, sooviti teada saada, missugused on koolieelses lasteasutuses alustavate õpetajate (edaspidi *üliõpilased*) ja juba töötavate koolieelses lasteasutuse õpetajate (edaspidi *õpetajad*) arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes. Ühes uurimuses olid uuritavateks õpetajad (Ernst, 2014), teises intervjueriti üliõpilasi (Ernst & Tornabene, 2012). Õpetajad valisid kõige sobivamate õuekeskkondadena välja fotod, mis kujutasid järgmist: 1) mänguväljak pargis; 2) mets vähese valgusega; 3) avatud mets heinamaa ja mitmekesise taimestikuga (Ernst, 2014). Üliõpilaste poolt valitud kolm sobilikku õuekeskkonda olid järgmised: 1) mänguväljak pargis; 2) avatud mets, mitmekesine taimestik; 3) järv ümbritsetud metsaga (Ernst & Tornabene, 2012). Õpetajad valisid

kõige vähem sobivamate õuekeskkondadena välja fotod, mis kujutasid järgmist: 1) karestik ümbritsetud tiheda metsa ja taimestikuga; 2) karestik, mis moodustab väiksemaid koski; 3) park avatud rohumaaga, lühikeseks niidetud muru (Ernst, 2014). Üliõpilased valisid kõige vähem sobilikumateks keskkondadeks fotodel järgmised kolm õuekeskkonda: 1) mitmekesise taimestikuga maa-ala; 2) mitmekesise taimestikuga rohumaad; 3) karestik ümbritsetud tiheda metsa ja taimestikuga (Ernst & Tornabene, 2012). Uurimistulemustest järeldus, et nii üliõpilaste kui ka õpetajate seas peeti kõige sobilikumaks õuekeskkonnaks mänguväljakut, mis asus pargis. Vähem sobivamaks keskkonnaks oli karestik, ümbritsetud tiheda metsa ning taimestikuga. (Ernst, 2014; Ernst & Tornabene, 2012)

Yilmazi jt (2016) on oma uuringus leidnud, et õpetajad eelistavad enim selliseid õuekeskkondi, kus on veekogud ja vähem avatud rohumaaga, inimese poolt pidevas hoolduses olevaid õuekeskkondi. Ernsti ja Tornabene (2012) uurimuses koolieelse lasteasutuse õpetajatena (edaspidi *üliõpilased*) alustavate uuritavate poolt valitud kolmest kõige sobivamast õuekeskkonnast oli veekogu kujutatud vaid ühel fotol. Samas Ernsti (2014) uurimuse põhjal ei osutunud õpetajate kolme kõige sobivama õuekeskkonna valikul ühtegi foto seas valituks veekeskond. Selline tulemus näitab, et nii üliõpilaste kui ka õpetajate jaoks ei ole veekeskond alati lastega külastamiseks sobilik. Veekeskonna valikul võivad suurt rolli mängida näiteks veekogu sügavus, voolu kiirus, ümbritsev keskkond, aasta-aeg (talvel jääga kaetud). (Ernst, 2014a; Ernst & Tornabene, 2012)

Varasemast Ernsti (2014) uurimusest on leidnud tegurid, millest lähtuvalt valivad õpetajad sobilikke õuekeskkondi õuesõppeks. Õuekeskkondade valik sõltub sellest, kas selles keskkonnas on võimalused vabamänguks ilma juhendamiseta. Lisaks peaks keskkond võimaldama looduses iseseisvat õppimist ja olema turvaline. Vähem sobilikeks teguriteks peeti tegevuste ja iseseisva avastuse vähesust ning õuekeskkonna keerulist kasutamise võimalust.

Yilmazi jt (2016) läbi viidud uurimuse põhjal pidasid uuritavad olulisteks teguriteks õuekeskkonna valikul asukohta ja tingimusi, millega tuleks õuekeskkonda minnes arvestada. Selleks, et uuritavate poolt valitud õuekeskkondadesse minek sujuks nii õpetaja kui laste jaoks hästi ja täidaks soovitud õpiväljundid, sooviti teada saada, mida peaksid õpetajad sihtkohta minnes silmas pidama. Uuritavate jaoks oli turvalisuse tagamiseks kõige tähtsam, et lastel oleksid kaasas ilmastikule vastavad riided, jalanõud ning varurõivad. Lisaks peeti oluliseks, et kaasas oleks võimalusel rohkem täiskasvanuid ja laste ohutust tagavad vahendid vastavalt keskkonnale nagu päästevest, põlvekaitsmed ja käeümbrised pinnalhoidmiseks. Sõltuvalt sellest, mis tegevusi soovitud õuekeskkonnas tahetakse lastega läbi viia, leidis enamus uuritavaid, et kaasa tuleks võtta

ka vastavad vahendid (näiteks piknikule kaasa võtta vajalikud tarvikud). Osa uuritavatest leidis samas, et looduslikule õuealale ei oleks üldse tarvis midagi kaasa võtta ja piisab seal leiduvatest vahenditest.

1.3. Õuekeskkonna vähese kasutamise põhjused

Lasteasutusel peaks olema võimalik kasutada välitingimusi pedagoogilise ressursina, sest uurimused näitavad, et vaheldusrikkas ja looduslikus õuekeskkonnas paraneb nii lapse tervis, motoorne areng kui ka keskendumisvõime (Brügge et al., 2008). Lisaks eelnevale lisab Walsh (2016), et õues olles paraneb lastel iseseisev õppimisvõime ja oskus probleeme lahendada. Need lapsed, kes viibivad rohkem õues, suudavad kiiremini ja paremini reageerida ootamatutele olukordadele.

Sloveenias läbi viidud uuringus leiti, et sealsed lapsed ei veeda lasteaias nii palju aega looduslikus õuekeskkonnas, kui nad võiksid. Uurimustulemused näitasid, et lasteasutuses oldud ajast veedavad lapsed looduslikus õuekeskkonnas keskmiselt 23% soojadel ja 13% külmadel kuudel. Looduslikus keskkonnas on õpetajad lastega suvel keskmiselt kolm tundi ja talvel 1,5 tundi nädalas. Nii lapsevanemad kui ka õpetajad olid arvamusel, et lasteasutuses võiks olla rohkem looduslikus keskkonnas õppimist. (Kos & Jerman, 2013) Selline olukord tõstatab küsimuse, miks õpetajad võimalusest vähem lastega looduslikus õuekeskkonnas viibivad?

Üheks põhjuseks, miks õuekeskkonnas võimalusest vähem viibitakse, võib olla seotud erinevate hirmudega (Truija, 2012). Ei ole üllatav, et rääkides mängust looduslikus keskkonnas, köidab erilist tähelepanu selle ohtlikkus ning see võib tihti takistuseks saada. Lapsevanemad ja õpetajad sooviksid enamasti, et keskkond, kus laps viibib, oleks turvaline. Ilma riske võtmata ei õpiks laps kunagi kõndima või rattaga sõitma. Riskide võtmine on osa edasiminekest ja neid ei tohiks vältida. (Norðdahl & Jóhannesson, 2016; Sandseter & Kennair, 2011) Ohud, mis võivad aset leida looduslikus keskkonnas, ei ole võrreldavad sellega, milliste ohtudega lapsed igapäevaselt silmitsi seisavad. Esmapilgul ohtlike vahenditega mängimisel võivad olla hoopis teised tagajärjed, näiteks õpivad lapsed tundma erinevaid keskkonna omadusi nagu näiteks vesi, mäed, tuli. (Sandseter & Kennair, 2011) Lisaks näitavad Finchi (2012) uuringu tulemused positiivset mõju lapse arengule, mängides struktureerimata mänguasjadega looduslikus keskkonnas.

Truija (2012) käsitleb oma empiirilises uuringus, milles näevad lapsevanemad potentsiaalset ohtu oma laste õuetegevustele ning millised on lapsevanemate sagedamini esinevad

hirmud õuekeskkonna suhtes. Uuringus selgus, et vanemate jaoks on õuetegevused väga olulised, hoolimata sellest, et õppekäigul olid neist osalenud vähesed. Suurimad hirmud, mida õuesõppe ohuteguritest nimetati, olid seotud veega.

Õpetajate hirme õuekeskkonna valikul on uuritud ka Islandil (Norðdahl & Jóhannesson, 2016). Uuringus toodi ohuna välja lõkkeplatsi ja erinevaid suurusi kive. Lapsed soovivad pidevalt enda võimeid proovile panna ja võtavad seetõttu palju ohtudega kokku puutuda. Sellepärast tuleks jälgida, et alati oleks õuekeskkonnas kaasas sobiv arv täiskasvanuid, et saaks vajadusel ohte ennetada. Samas leiti selles uuringus, et palju olulisemaks peetakse õuekeskkonnas läbiviidavat õppetegevust kui seda, et lapsed võiksid seejuures mõne ohuga kokku puutuda. Uuritavad ei näinud õuekeskkonda kui ainult põnevat ajaveetmise kohta. Õuekeskkonda peeti samuti mitmekesiseks õpikeskkonnaks ja kohaks, kus lapsed saavad uusi keskkonnaalaseid teadmisi, mis avardavad laste silmaringi. Õpetajad nägid mänguväljakuid võimalusena pakkuda lapsele aega vabamänguks. (Norðdahl & Jóhannesson, 2016)

Õuesõppe kasutamist Eesti lasteasutuses on varasemalt uurinud Abel (2010), kelle uuringutesse oli kaasatud nii õpetajad kui juhataja asetäitjad õppe- ja kasvatustöö alal Tallinnas. Uurimistulemused näitasid, et lasteasutust ümbritsev looduslik keskkond mõjutab õuekeskkonna kasutamise üldist sagedust õppe- ja kasvatustöös. Erinevate tegevusliikide läbiviimise sagedusele õueruumis avaldab õuekeskkonna kasutamine vähem mõju.

Nebraska õpetajate seas läbi viidud küsitluses tuli välja, et need uuritavad, kellel oli õuekeskkonnaga varasem kokkupuude, tundsid ennast väljaspool rühmaruumi hästi (Torquati et al., 2013). Uuritavad tõid välja, et õpetajad ei tohiks õuekeskkonda karta ja peaksid olema rohkem avatud erinevatele võimalustele, mida õuekeskkond neile pakub. Leiti, et õuekeskkond pakub eneseületust ja põnevust.

Õpetaja ülesandeks õuekeskkonnas on suunata last märkama, pakkuda lapsele kogemise võimalusi, juhtida ning toetada tema mõtlemist. Õppides ise tegemise kaudu, mõistab laps õpitut palju paremini kui vaid kuulates ja vaadeldes. Lisaks aitab õppimine kogemuse kaudu lapsel mõista, et looduses on oma seaduspärasused ning reeglid ning need ei ole enamasti samad, mis inimestevahelistes suhetes. (Timoštšuk, 2005) Kõik lapsele vahendatav peab olema kontrollitud, põhjendatud ja teaduslikult õige, sest vääratest arusaamadest välja kujunenud suhtumist on raske hiljem muuta. Loodusõpetus peab kindlasti alguses saama lapse enda kodukoha ja ümbruse tundma õppimise kaudu. (Lipping, 2008)

1.4. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimused näitavad, et lasteasutuse õpetajad ei veeda nii palju aega lastega õuekeskkonnas, kui võiks (Kos & Jerman, 2013; Lipping, 2008; Timoštšuk, 2005). Õpikeskkonnana tuleks õpetajatel lisaks siseruumidele näha ka õuekeskkonda (Dahlgren & Szszeanski, 2006). Varasemalt ei ole uuritud Eesti lasteasutuse õpetajate arvamusi õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on välja selgitada, millised on Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes.

Lähtuvalt uurimistöö eesmärgist seadis uurija järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millistest teguritest lähtuvalt valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad sobiliku õuekeskkonna kui õpikeskkonna õuesõppeks?
- 2) Millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes fotode põhjal?

2. Metoodika

Uurjal olid varasemad kokkupuuted antud uurimistöö teemaga ainetes “Valdkonna Mina ja Keskkond õpetamine koolieelses eas”, “Loodusõpetuse välipraktika” ja “Õppimine ja õpetamine väljaspool klassiruumi”. Uurimistöö kirjutamise ajal osales uurija konverentsil pealkirjaga “ X Rahvusvaheline õuesõppe konverents - Maa meid toidab, maa meid katab”. Läbitud ained ja konverents andsid uurijale teadmisi, miks on lapse kontakt loodusega oluline ja kuidas saab erinevaid tegevusi õuekeskkonnas lastega läbi viia. Seetõttu toetasid ained ja konverents uurimust. Uurimuses osales kokku kümme õpetajat. Esimese kaheksa intervjuu läbiviimise ajal (aprill 2017) oli uurijal põhipraktika ja puudusid õuekeskkonnas õuesõppe läbiviimise kogemused koos lastega. Viimase kahe intervjuu läbiviimise ajal (märts 2018) töötas uurija lasteasutuse õpetajana ja tal olid praktilised kogemused seoses lastega õuekeskkonnas õppetegevuste läbi viimisega ning väljasõitudega.

2.1. Valim

Uuritavate valiku kriteeriumist lähtuvalt (lasteasutuses töötav õpetaja) kaasati uurimusse Tartu ja Tallinna linnas töötavad lasteasutuse õpetajad. Õpetajate tööstaaži ega vanuse kohta piiranguid ei seatud. Uuringus osalevate õpetajate tööstaaž oli 1-32 aastat (keskmise 12 aastat). Kõik uuritavad olid naised. Õpetajad osalesid uurimuses vabatahtlikult. Uurimuses osalejate mitmekesisus ja erinevad praktiseerivad metoodikad suurendavad töö usaldusväarsust. Valimi kriteeriumitele vastavad uuritavad leidis töö autor kasutades osaliselt mugavusvalimit, sest sel viisil olid

uuritavad uurijale lihtsamini leitavad (Õunapuu, 2014). Viis uuritavat olid uurijale varasemalt tuttavad lasteasutuse õpetajad. Teise viie uuritavaga, kellega uurija e-maili teel ühendust võttis, varasemat kokkupuudet ei olnud. Varasem kokkupuude uuritavatega ei mõjutanud uurija arvates uurimistulemusi ja sellega seoses ei esinenud eetilisi probleeme. Eesmärgi saavutamiseks kasutas töö autor andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kvalitatiivset lähenemist. Konfidentsiaalsuse tagamiseks on õpetajate nimed asendatud numbritega.

Tabel 1. Intervjueeritavate taustaandmed

Uuritava tähis	Rühma laste vanus	Koolieelse lasteasutuse metoodika/tegevuskultuur
Õpetaja 1	5-6 aastat	Reggio Emilia
Õpetaja 2	4-7 aastat	Reggio Emilia
Õpetaja 3	4-6 aastat	Reggio Emilia
Õpetaja 4	3-7 aastat	Waldorf
Õpetaja 5	3-4 ja 6-7 aastat	Reggio Emilia
Õpetaja 6	2-6 aastat	Õuesõppe metoodika
Õpetaja 7	3-4 aastat	Hea Algus
Õpetaja 8	2-3 aastat	Hea Algus
Õpetaja 9	4-5 aastat	Hea Algus; Kiusamisest vabaks!; Persona Dolls; õuesõppe metoodika
Õpetaja 10	2-7 aastat	Waldorf

Tabelis 1 on esitatud intervjueeritava taustaandmed. Kümnest õpetajast neli kasutas oma töös Reggio Emilia tegevuskultuuri, kaks õpetajat kasutasid waldorfpedagoogikat, kaks õpetajat Hea Alguse, üks õpetaja õuesõppe metoodikat ja üks õpetaja kasutas nii Hea Alguse, Kiusamisest vabaks, Persona Dolls kui ka õuesõppe metoodikat (tabel 1).

2.2. Andmekogumismeetod ja andmete kogumine

Bakalaureusetöö jaoks koguti andmeid poolstruktureeritud intervjuuga ning intervjuude käigus kasutati pildimaterjali. Poolstruktureeritud intervjuu annab uurijale võimaluse küsimuste järjekorda intervjuu jooksul muuta, pöördudes näiteks eelmise küsimuse juurde tagasi ja küsida vajadusel lisaküsimusi. (Laherand, 2008) See andmekogumismeetod oli uurimistöö jaoks kõige sobilikum, kuna uuritavad õpetajad said jagada enda varasemaid kogemusi ja arvamusi õuekeskkonna suhtes. Käesoleva uurimistöö intervjuude küsimused põhinevad Ernsti (2014) intervjuu küsimustel, mis on natuke muudetud. Uurija on lisanud küsimustikku ka omapoolseid

küsimusi, muutmaks uurimuse põhjalikumaks. Uurimistöö intervjuu küsimused on esitatud lisa 1.

Lasteasutuste õuealade pildistamiseks ja fotode kasutamiseks küsis töö autor nendelt lasteasutustelt, kelle alasid sooviti pildistada, eelnevalt luba. Töös kasutatakse nende lasteasutuste õuealade fotosid, kellelt saadi luba pildistamiseks ja fotode kasutamise bakalaureusetöös. Pildistamisel tuli jälgida seda, et fotole jääks võimalikult palju lasteasutuse õueala, aga piisavalt lähedalt, et fotol oleksid objektid tuvastatavad. Lisaks tuli pöörata tähelepanu sellele, et pildistades lasteasutuse õueala, ei jääks fotole inimesi. Pildistades kümnet looduslikku keskkonda, tuli eelnevalt väga hästi läbi mõelda, milliseid võimalikult erinevaid keskkondi oleks võimalik pildistada, et fotod tuleksid mitmekesised (vesi, mets, rohumaa, park). (Ernst, 2014) Uurimuses kasutati fotosid, kus õuealal olevad objektid olid kõige paremini nähtavad (lisa 3). Väljaspool pildistatud ala ei olnud lisaobjekte, mis oleksid võinud mõjutada intervjuueeritavalt kogutud andmeid. Töös kasutatud fotodel on kujutatud võimalikult erinevaid õuekeskkondi, kus on võimalik lastega viibida. Seitse fotot on lasteasutuse õuealast (fotode numbrid 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7), kolm mänguväljakut väljaspool lasteasutuse õueala (fotode numbrid 8, 9, 10) ja kümme erinevast looduskeskkonnast (fotode numbrid 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20).

Valiidsuse tagamiseks kaasati eksperdid ning kirjeldati uurimisprotsessi võimalikult täpselt. Töö autor palus enne prooviuuringut lugeda küsimustikku kahel inimesel, kellest ühel oli pedagoogikaharidus ja teine õppis tehnikavaldkonnas. Töö autor palus töö üle vaadata ja vajadusel soovitusi anda selleks, et olla kindel küsimuste ühtses arusaamises. Muudatusi esialgsete küsimuste osas ei tehtud. Prooviuuring viidi läbi kahe õpetajaga, kes vastasid valimi kriteeriumitele. Prooviuuringu käigus sooviti teada, kas uurija poolt koostatud intervjuu küsimused on intervjuueeritavate jaoks arusaadavad. Prooviuuringus ei tehtud mitte ühtegi ettepanekut küsimustiku muutmiseks ja prooviuuringuna läbi viidud intervjuusid on uurimuses kasutatud.

Töö autor pidas intervjuude läbiviimisel oluliseks, et intervjuu toimuks intervjuueeritavale sobival ajal ja kohas. Intervjuu alguses räägiti uuesti üle, et uurimuses ei avalikustata uuritavate nimesid ega asutusi, kus nad töötavad ning paluti luba diktofoni kasutamiseks intervjuu ajal. Diktofoni kasutamine intervjuu ajal suurendab reliaablust ja võimaldab nii uurijal, kui uuritaval anda sõna oma mõtete avaldamiseks. Üheksale uuritavale sobis intervjuud läbi viia oma lasteaias sel ajal, kui lapsed magasid või mängisid teises ruumis ja ühe uuritavaga tehti intervjuu kohvikus. Üheksa intervjuu ajal ei olnud intervjuueerija ja intervjuueeritava juures kõrvalisi isikuid. Kohvikus läbi viidud intervjuu ajal viibis ruumis ka teisi inimesi. Intervjuude salvestamiseks kasutas uurija

diktofoni, hiljem lisas ja salvestas uurija kogutud transkriptsioonid Google drive'i keskkonda. Intervjuude salvestamine annab intervjuueerijale võimaluse talletada intervjuueeritava vastuseid võimalikult täpselt (Laherand, 2008). Intervjuu käigus tegi töö autor vastustest lühikokkuvõtteid, kasutas peegeldamist ning küsis avatud küsimusi, kui miski vajas selgitust. Vajadusel muutis intervjuueerija intervjuu käigus küsimuste järjekorda (Õunapuu, 2014). Intervjuude pikkused jäid vahemikku 20-55 minutit. Keskmise intervjuuaeg oli 40 minutit.

2.3. Andmete analüüsimise meetod

Kogutud andmete analüüsiks valis töö autor kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodi. Selle tulemusel moodustuvad andmete analüüsimisel kategooriad, nimetused formuleeritakse saadud andmetest. (Laherand, 2008) Uurija kasutas töös induktiivset sisuanalüüsi. Selline lähenemine andis võimalusi töö uurimisküsimusi arvesse võttes keskenduda uuritavat valdkonda täiendavate nähtuste leidmisele. Nii tekib arusaadav ja usaldusväärne tulemus. (Gibbs, 2007)

Pärast intervjuude läbi viimist transkribeeris uurija intervjuud, muutes helisalvestisel oleva verbaalse kõne kirjalikuks. Transkribeerimise juures oli väga oluline, et uurija kirjutaks verbaalse kõne võimalikult täpselt üles. (Laherand, 2008).

Andmete analüüsimiseks kasutati algselt *mindomo* keskkonda, kuid hiljem *QCAmap-i*. Esimese etapina luges töö autor kõigepealt iga intervjuu enne kategooriate leidmist vähemalt ühe korra läbi. See andis uurijale hea ülevaate ja ettevalmistuse kodeerimiseks. Seejärel moodustas autor esmalt kategooriad vastavalt uurimisküsimusele “millistest teguritest lähtuvalt valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad sobiliku õuekeskkonna kui õpikeskkonna õuesõppeks?” Intervjuusid lugedes tuli välja väga palju erinevaid tegureid, millest lähtuvalt õpetajad sobilikku õuekeskkonda valivad. Iga teguri juurde koondati sobivaid ideeüksusi ja lisati juurde ka uuritava tähis. Teiseks uurimisküsimuseks, millele põhjal kategooriaid moodustati, oli “millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes fotode põhjal?” Transkribeeritud intervjuusid luges ja analüüsis kaks üksteisest sõltumatut uurijat, kes olid kaaskodeerijad (Kalmus et al., 2015). Kaaskodeerijaks oli uurijal kaasüliõpilane, kellega kodeeriti eraldi. Pärast kodeerimist võrreldi omavahel kodeerimistulemusi. Uurimuse usaldusväärsuse suurendamiseks analüüsiti andmeid ka teist korda, tänu millele leiti veel olulisi ideeüksuseid. Mitmed koodid kattusid. Neid koode, mis omavahel kokku ei langenud, arutati omavahel kuni konsensuse saavutamiseni. Sarnase tähendusega ideeüksused koondati omavahel, mille tulemusena tekkisid kategooriad.

Tabel 2. Koodidest kategooriate moodustamine

(Millistest teguritest lähtuvalt valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad sobiliku õuekeskkonna kui õpikeskkonna õuesõppeks?)

Peakategooria	Kirjeldus
Aastaaeg	Aastaaegade mõju õuekeskkonna kasutamisele
Eelteadmised ja kogemused	Varasemad kogemused ja teadmised õuesõppest. Teiste inimeste soovitusel ja kogemused
Looduslik või inimese poolt loodud keskkond	Eesmärgist lähtuvalt sobiva õuekeskkonna valimine
Ohutus	Koolieelsetele lastele ohutuse tagamine õuekeskkonnas
Ettepanekutega arvestamine	Lapsevanemate, teiste õpetajate ja laste ettepanekud/ soovitusel sobiva õuekeskkonna valikuks

Tabelis 2 on esitatud tegurid, millest lähtuvalt valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad sobiliku õuekeskkonna õuesõppeks. Välja on toodud kategooriad ja nende iseloomustused. Näide koodidest andmeanalüüsikeskkonnas *QCAnap* on välja toodud lisades (lisa 2).

Tulemused on esitatud kvalitatiivses sisuanalüüsis moodustunud pea- ja alakategooriate kaupa, mis omakorda lähtuvad kahest uurimisküsimusest. Iga tsitaadi taha on märgitud ka uuritava tähis numbriga anonüümsuse tagamiseks. Teksti mõistmise parandamiseks on tsitaatidest välja jäetud sõnade kordused või mõni muu mitte oluline tekstiosa, mis ei haaku uurimisteemaga. Selline tekstiosa on asendatud märgiga /.../.

3. Tulemused

3.1. Tegurid sobiva õuekeskkonna valikul

Andmeanalüüsi tulemusena moodustati viis suuremat kategooriat, mis põhinesid teguritel, millest lähtuvalt õpetajad sobilikku keskkonda õuesõppeks valivad (tabel 2). Viieks suuremaks kategooriaks on aastaaeg, eelteadmised ja kogemused, looduslik- või tehiskeskkond, ohutus, ettepanekutega arvestamine. Märkimist vajab asjaolu, et kõik uuritavad nägid ise õuekeskkonda

kui õpikeskkonda. Järgnevalt kirjeldatakse kategooriaid ning lisatakse nende juurde näited tsitaatidena.

Aastaaeg. Kategooria “aastaaeg” all pidasid intervjueeritavad silmas erinevaid ilmastikunähtusi ja aastaaegu. Lisaks arutati, milliseid tegevusi on võimalik õuekeskkonnas läbi viia. Varakevadel, hilissügisel ja talvel jälgivad õpetajad, et sobival õuealal oleks olemas valgustus. Korralik valgustus, mis valgustab kogu õueala, võimaldab õpetajal lapsi paremini näha. Mitmel korral toodi välja, et õpetajate enda õuealad ei ole piisavalt pimedal ajal valgustatud ning seetõttu ei ole võimalik õues pimedamal ajal koos lastega viibida.

Sellest, millise õuekeskkonna õpetajad valivad, sõltub väga palju ka õuetemperatuurist. Kui õues on külm ilm või porine, siis tuleb tähelepanu pöörata riietusele. Oluline on, et riietus oleks soe, mugav ja võiks määrduda. Toodi välja olukord, kus lapsevanemad rahalistel põhjustel ei poolda õues olemist, sest lastel on ainult ühed õueriided, millega käiakse ka linnas ja pori sisse nendega mängima lapsi ei taheta lubada. Intervjuus tõid mitmed õpetajad välja ka selle, et kahjuks jääb vihmaperioodidel õhtupoolne õue minek seetõttu ära, et riided ei ole jõudnud ära kuivada. Paljudel lasteasutustel puudub ventilatsioon või kuivatuskapp, kus märjad õueriided ära saaksid kuivada. Suhtumisele riietusse peaksid suuremat tähelepanu pöörama lisaks lapsevanematele, kes lastele sobivaid õueriideid valivad, ka õpetajad.

*Esiteks õpetaja hoiak, et kui näiteks õpetajal ja õpetajaabil on ebamugav, näiteks pole sobivaid riideid või siis tal on juba endal mujalt tulnud hoiak, et õues ongi ebamugav, külm ja märg, et noh siis see mõjutab õpetajat, ta otsustab millal siis minnakse välja.
(Õpetaja 6)*

Lisaks riietusele toodi välja, et tänapäeval on lasteasutustes väga aktuaalne kasutada infotehnoloogilisi vahendeid. Kahjuks sõltub tehnika kasutamine õuekeskkonnas suuresti ilmastikuoludest. Mitmed õpetajad mainisid, et õues saab teha põhimõtteliselt kõiki tegevusi, mida toaski.

Elteadmised ja kogemused. Teiseks oluliseks teguriks, mille põhjal õpetajad sobivat keskkonda valivad, on iseenda varasemad teadmised ja teiste inimeste kogemused ning soovitusel. Õpetajad teevad omavahel tihedalt koostööd ning jagavad üksteisega oma kogemusi. Samuti on võimalik kutsuda enda lasteasutustesse külalisi, kes oskavad rääkida lähemalt õuekeskkonnas viibimise olulisusest ja jagavad soovitusi. Selle tulemusel saavad õpetajad uusi teadmisi ja väärtustavad aega õuekeskkonnas rohkem.

See, mille järgi õpetajad keskkonda valivad, sõltub ka laste vanusest ja nende varasematest harjumustest. Nelja õpetaja kogemustest tuli välja, et mida varasemas eas ja

tihedamini lastega väljaspool õueala käia, seda vastupidavamad on lapsed ega väsi nii kiiresti. Samuti on lapsed siis teadlikumad sellest, kuidas käituda liikluses. Väikeste lastega tuleks alguses valida õuekeskkondi, mis oleksid lasteasutustele lähemal ning vanuse kasvades võib valida järjest kaugemaid alasid.

Alguses väikestele on kõige parem tema õueala ja sealt siis edasi minna mujale, alguses peabki olema turvaline keskkond lapsele. Ja siis tema maailmapilt lähebki vaikselt suuremaks. (Õpetaja 5)

Üks intervjuueeritav tõi välja, et kui lapsi siseruumides õpetada, siis see keskkond ei innusta lapsi rääkima. Väljaspool rühmaruumi võivad lapsed üllatada ja anda edasi oma teadmisi, millest varem õpetajal aimugi ei olnud. Samuti jälgitakse laste üldist tervist, kui kauaks saab õue minna ja vastavalt sellele valitakse ka õuekeskkonna kaugus.

Õpetaja enda kogemustest ja eelteadmistest sõltub see, milliseid keskkondi nad eelistavad. Oluliseks teguriks seejuures on, millist ettevalmistust ja eeltööd valitud sihtkohta minek vajab. Õpetaja saab teha koostööd lapsevanematega ja võtta kaasa nii süüa kui ka juua. Tavaliselt läheb lastel õuekeskkonnas kiiresti kõht tühjaks. Üks õpetaja tõi välja, et pikemale matkale minnes oleks hea, kui saaks kaasata ka lapsevanemad, aga siis tuleks vanematele plaanist juba pikemalt ette teatada. Lisaks saaksid lapsed ka oma vanematega koos aega veeta.

Õpetaja teadmiste ja eeltöö kategoorias saab lisaks rääkida veel õpetaja enda hoiakutest, eeskujuks olemisest, lastele ohtudest rääkimisest ja sellest, mida lastele enne valitud õuekeskkonda minekut rääkida. Õpetaja peab oskama märgata ja laste tähelepanu juhtida situatsioonidele, mis on õpetlikud. Seda saab õpetaja teha siis, kui ta tunneb ise looduse vastu huvi ja nii on ta ka lastele eeskujuks.

Looduslik- või tehnikkeskkond. Kolmandaks oluliseks teguriks, mille põhjal õpetajad sobilikku keskkonda valivad, sõltub sellest, kas keskkond on looduslik (näiteks metsarada) või inimese poolt loodud (näiteks mänguväljak). Selle teguri puhul jälgivad õpetajad täpsemalt õuekeskkonna asukohta ja selle läbimise pikkust nii ajaliselt kui distantsilt, õueala suurus, pinnakatet ja seda, missuguseid vahendeid saab õuekeskkonnas kasutada. Õuekeskkonna asukoha ja selle läbimise pikkuse juures on oluline enne lastega sinna minekut uurida, kas keegi on seal varem käinud või käia ise see matkarada varem läbi. Nii on oluline toimida seetõttu, et alati ei pruugi matk õnnestuda nii nagu oli algsest planeeritud.

Samuti toodi välja, et alati ei ole võimalik lastega sinna minna, kuhu sooviks, sest soovitud kohta minek sõltub suuresti lasteasutuse asukohast. Looduslikel metsaradadel käimine

on väga ajamahukas. Lihtsam oleks luua lasteasutusele õueala, mis oleks võimalikult looduslähedane.

Mitmed õpetajad, kes intervjuus osalesid, tõid välja selle, et nad jälgivad õueala valikul selle suurust. Õueala suurus on nende jaoks oluline tegur, sest nende enda õueala on soovitud väiksem. Soovitakse, et õuealal oleks rohkem ruumi, et lapsed saaksid joosta ja mängida. Väikese õueala tõttu on ühe õpetaja lasteasutus leidnud lahenduse (lasteasutuses on neli rühma), kuidas vähendada laste hulka õuealal: viiest päevast neli päeva on üks rühm matkal.

Oluliseks rolliks õueala valikul peeti ka pinnakatet. Võimalusel eelistavad õpetajad õuealaid, kus on muru. Kahjuks tõid mitmed õpetajad välja, et nende enda õuealad on suhteliselt porised, sest väiksel territooriumil muru ei jõua kasvada ja tallatakse kiiresti ära. Võimalusel võiks õuealal olla ka tartaankate jalgrattaga sõitmiseks ja muru, mis ei oleks lehtedest ja okstest puhastatud. Õues võiks lastel olla rohkem võimalusi loodusliku keskkonnaga kokku puutumiseks, nagu näiteks oksad, liiv, vesi, lehed ja kivid. Näiteks üks õpetaja rääkis intervjuu käigus, kuidas lapsed tunnevad puudust lihtsatest vahenditest:

Me sõitsime ära maale. /.../ Me läksime bussist maha ja lapsed kükitasid kruusatee peale maha ja hakkasid kividega mängima. Me vaatasime ja mõtlesime, et aga tõesti, nad ei saagi oma peos tunnetada seda kivi, sest et kõik on ära koristatud. /.../ Väga paljud lapsed korjavad neid taskutesse. Nad teavad vähemalt, et see on neil olemas ja ei võtagi seda siit [taskust] välja. (Õpetaja 7)

Intervjuu käigus tuli välja, et õpetajad eelistavad keskkondi, kus oleks võimalikult palju looduslikke materjale. Õuekeskkonnas võiks olla erinevaid tegevuskeskuseid, kus lapsed saaksid olla looduslike vahenditega loovad ja ise uusi mängu luua. Mainiti, et kindlasti on võimalik ka erinevaid atraksioone täis mänguväljakul õppida, kuid kui laps loob midagi ise ja katsub erinevaid looduslike materjale nagu näiteks liiv ja vesi, annavad need lapsele rohkem võimalusi avastamiseks. Hea avastamispaigana toodi välja mõni veekogu. Hea oleks, kui õpetajad käiksid regulaarselt mõne jõe või tiigi ääres, et oleks näha, kuidas jää sulab või kinni külmub. Aastaegade vaheldumist ja ise avastamist õpivad lapsed nendest samadest loodumängudest.

Lisaks looduslikele mänguvahenditele eelistavad õpetajad õuealal varjualuse olemasolu. Varjualustest nimetati näiteks katusealust, kuhu on võimalik minna, kui väljas sajab vihma. Teise olulise varjualusena mainis üks õpetaja puud, mis kaitseksid kuumal suvepäeval päikese eest.

Ohutus. Üheks kõige olulisemaks teguriks, millest õpetajad sobiliku keskkonna valikul lähtuvad, on ohutus. Õpetajad tunnevad suurt vastutust, kui nad on lastega väljaspool rühmaruume. Uuritavate jaoks oli ohutus oluline, sest nad tõid välja, kuidas nad valmistuvad

õuealale minekuks väljaspool lasteasutust ja millele nad suurt tähelepanu pööravad. Uuritavad püüavad ennetada võimalikke ohtusid juba enne rühmaruumist lahkumist. Ennetamiseks kasutakse liiklusveste, lastele ohutusest rääkimist ja võimalusel läbitakse juba varem ilma lasteta sihtpunkti jõudmise teekond. Teekond läbitakse eelnevalt, kui õpetajal on selleks võimalus ja keskkond, kuhu soovitakse minna, asub lasteasutusele lähemal. Võimalike ohtudena näevad õpetajad väljaspool lasteasutuse õueala teisi liiklejaid. Teiste liiklejate all pidasid uuritavad silmas jalgrattureid, autojuhte ja jalakäijaid. Väljaspool lasteasutust peab õpetaja olema pidevalt millekski valmis, märkama ja kiirelt reageerima. Kunagi ei tea, kuidas käituvad teised autojuhid, jalakäijad või jalgratturid.

Ohutegurina mainiti lisaks veekogusid. Veekogud tunduvad mõne õpetaja jaoks ohtlikud, sest mõned lapsed on kiiremad ja tihti joostes kipuvad reeglid ununema. Õpetaja ei jõua igal ajahetkel kõiki lapsi korraga jälgida. Seetõttu mõni õpetaja veekogu lähedal olevat keskkonda ei eelistaks.

Lasteasutuse õueala puhul peetakse oluliseks, et seda ümbritseks kõrgem, tugeva konstruktsiooniga, lukustatav värav ja võimalusel vaheaed. Üks intervjueeritav tõi välja juhtumi, kus üks laps ronis ühest väravast või aiast üle, mille olemasolust õpetajal aimugi ei olnud. Sel ajal, kui õpetaja üritas aial päevinäinud riivi lukustada, mis väga hästi kinni ei tahtnud minna ja tegi sõrmed veriseks, olid lapsed omapäi ja see juhtum oli õpetaja jaoks väga riskantne. Lisaks toodi veel välja, et vaheaia olemasolu ja õige kujuga õueala tõstaks olulisel määral ohutust. Õpetaja ei pea sel juhul kartma, et lapsed nurga taha võiksid kaduda. Õueala kuju võiks olla selline, kus õpetajal oleks parem ülevaade lastest ja kõigil lastel saaks pidevalt silma peal hoida. Näiteks toodi välja olukord, kus õueala on L-kujuline. Õpetaja peab pidevalt seisma sellises kohas, kus ta näeb kõiki lapsi. Kahjuks ei võimalda L-kujuline õueala õpetajal lastega koos tegutseda ja nii hakkab õpetajal kohapeal seistes kiiresti külm.

Õpetajad leidsid, et lapsed peaksid mängima tervetel atraktsioonidel ja tervete mänguasjadega. Õpetaja peaks märkama ka mõne atraktsiooni ohutust erinevatel aastaegadel. Näiteks tõi üks intervjuus osalenud õpetaja välja olukorra, kus liumägi oli talvel nii libe, et lapsed oleksid võinud seal enda hambad välja lüüa. Õpetajad proovivad lisaks jälgida, et lapsed ei mängiks katkiste mänguasjadega, kuid alati ei pruugi õpetaja piisavalt tähelepanelik olla ja õigel momendil sekkuda. Katkised mänguasjad võivad olla lapse jaoks ohtlikud, sest laps võib ennast nendega vigastada.

Selleks, et ohtlike olukordi vältida ja võimaldada lastele turvaline keskkond, on oluline kaasata õuekeskkonda võimalusel rohkem täiskasvanuid. Kui kaasatud on rohkem õpetajaid kui

üks või ka lapsevanemaid, siis ei ole õpetajale pandud nii suurt vastutust. Vastasel juhul võib jääda sobilik õuekeskkond lastega külastamata.

Muidugi see ka, et õpetajatel oleks julgus minna, et ma olen aru saanud, et paljud õpetajad kardavad seda, et kuhu ma lähen siis nende 20-24 lapsega kolmekesi ainult. Heal juhul kolmekesi, paljud töötavad ju selle süsteemi järgi, et ongi 1+1+1 [assistendi süsteem] või siis ongi nii, et kaks inimest ongi korraga tööl ainult, et ei olegi meeskonnapäevi. /.../ Ma arvan, et nad [õpetajad] kardavad seda vastutust võtta.

(Õpetaja 2)

Ettepanekutega arvestamine. Viimase kategooria “ettepanekutega arvestamine” all toodi välja seda, et sobiliku õuekeskkonna valiku puhul peetakse oluliseks teiste arvamusi ja võeti arvamust vajadusel ka arvesse. Teiste arvamuse all peetakse silmas lapsi, lapsevanemaid ja lasteasutuse töötajaid. Mõned uuritavad tõid välja, et sobiliku õuekeskkonna valikul võiksid õpetajad kaasata ka lapsi. See tekitab lastes motivatsiooni ja võimalust olla kaasatud ka tegevuste planeerimisel. Näiteks ühes lasteaias korraldatakse igal kevadel laste seas rahuloluuuring, mille eesmärgiks on saada tagasisidet lasteaia kohta. Uuringus on lastel võimalus anda tagasisidet ka lasteaia õueala kohta ja teha ettepanekuid õueala paremaks muutmiseks.

Siis me lähme jalutama. Ja siis ongi, et lapsed otsustavad, kuhu me tahame minna ja mida me teeme, et see on äge. /.../ Laste initsiatiivil projektid on kõige ägedamad. Siis nad nagu on huvitatud ka sellest, kuhu sa nad viid, sest nad ise valivad nad.

(Õpetaja 9)

Uuritavad tõid välja asjaolu, et kahjuks on laste päevakava niivõrd tihe, et see seab paika õuekeskkonna kauguse ja ajalise kestvuse. Koolieelsetel lastel on hommikupoolikul liikumis- ja muusikategevused ning õhtuti huviringid. Samuti tõi üks uuritav välja asjaolu, et lisaks laste tihedale päevakavale on ka õpetajal palju muid tööülesandeid, mis piirab lastega soovitud rohkem sobivates õuekeskkondades viibimist. Õpetajad leidsid, et on olemas väga palju sobilikke keskkondi, kui nendesse paikadesse oleks lihtne ligi pääseda.

3.2. Õpetajate arvamused õuekeskkondade kohta fotode põhjal

Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes fotode põhjal (lisa 3). Fotosid vaadeldi kolmest aspektist lähtuvalt: (a) kõige sobilikumad õuekeskkonnad koolieelsete laste õpiväljundite saavutamiseks, (b) kõige vähem koolieelsete laste õpiväljundite saavutamist soodustavamad

keskkonnad ja (c) kõige sobilikumad mänguväljakud nii õpetajatele kui lastele. Iga aspekti jaoks kaks kõige valitumat fotot on välja toodud tabelis 3.

Tabel 3. Õpetajate arvamused õuekeskkondade suhtes vastavalt kolmele aspektile

Aspekt	Foto number	Mitu korda valiti	Keskkond
Millised fotod tunduvad kõige sobilikumad koolieelsete laste õpiväljundite saavutamiseks?	3 (kirjeldus) 19	10 korda 4 korda	Lastehoiu õueala Botaanikaaed
Millised paigad soodustavad kõige vähem koolieelsete laste õpiväljundite saavutamist?	5 8	6 korda 6 korda	Koolieelse lasteasutuse õueala Linna mänguväljak
Millised mänguväljakud tunduvad kõige sobilikumad nii õpetajatele, kui lastele?	7 4	7 korda 6 korda	Koolieelse lasteasutuse õueala Koolieelse lasteasutuse õueala

Uurija esitas uuritavatele seitse küsimust seoses kahekümne fotoga (lisa 1, küsimused 6-12). Uuritavad valisid kolmel korral kolm fotot lähtuvalt küsimustest.

Kõige sobilikumaks koolieelsete laste õpiväljundite saavutamiseks valiti foto nr 3 (valiti 10 korral). Intervjuu käigus valiti üheks kõige sobilikumaks fotoks kahekümne foto seast foto number 3, mille kõige ees on ronimisnõör, selle taga lauad ja toolid ning kiik, mis on katuse all. Taga on pakud, põhupallid, jõgi ja park. Fotot number 3 valiti kokku kümme korda. Üheks foto valiku põhjuseks nimetati seda, et keskkond on väga looduslähedane ja lastele on looduslik materjal kättesaadav. Õpetajatele meeldis, et lastele on kättesaadav liiv ja vesi, mis alati laste tähelepanu köidab. Õuekeskkonna plussidena nimetati lisaks ronimisnööri, kiigu, toolide, laua ja varjualuse olemasolu.

Teiseks sobilikuks keskkonnaks valiti foto number 19. Foto esiplaanil on kõnnitee, mis jaguneb kaheks, vasakul on tiik, taga väiksem muruplats ja mitmekesine taimestik. Foto osutus valituks neljal korral. Kolm Tartu õpetajat ütlesid, et kuna nad teavad, et see on botaanikaaias tehtud foto, siis nad tunnevad seda keskkonda ja teavad, milline keskkond seal on. Seal saab jalutada, uurida vee-elu ja hiljem seal asuval mänguväljakul mängida.

Et ikkagi see ehe loodus. Siin kahe pildi peal on näha veekogusid, et tegelikult vees on alati põnev elu ja lastega vee ääres käia ja seda veemaaailma uurida on nagu väga põnev olnud. /.../ Jaa see looduslik pool kindlasti ja see avastamisvõimalusi pakkuv ümbrus, et see on siis nagu väga hea. (Õpetaja 1)

Uurides õpetajate arvamusi seoses sobilike õuekeskkondadega, tundus huvitav saada teada ka seda, millised keskkonnad tunduvad teistega võrreldes vähem sobivamad. Sellele küsimusele vastates nimetati fotot number 5 kuuel korral. Foto esiplaanil on puust lava, tagapool pingid, lauad ja maastik on liivane. Õueala tagaplaanil on mõned puud ja plastmassist ronimisvahendid ning liumäed. Leiti, et koolieelikul on sellel õuealal võimalik ronida, on olemas pingid, liumäed, kiiged, autod. Samas toodi välja, et lapsel hakkab seal igav. Selline keskkond soosib teistest keskkondadest võib-olla kõige vähem loovust.

Teiseks enim valitud fotoks, mis ei soodusta koolieelsete laste õpiväljundite saavutamist, valiti foto number 8. Mänguväljak asub pargis ning on ümbritsetud puudega. Mänguväljaku maapind on laotud kividest ja mänguvahendid koosnevad enamjaolt plastmassist. Kõik kuus õpetajat, kes mänguväljaku foto valisid, põhjendasid oma valikut sellega, et see keskkond on teistest enim inimeste poolt kujundatud ja kasutatud on palju tehislikke vahendeid. Õpetajad tõid välja fotol oleva tehisliku pinna ning selle, et kõik lehed on väljakult ära koristatud. Lastel hajub tähelepanu kiiresti ja loovuse kulg on takistatud.

Kolmandana valisid õpetajad fotode seast mänguväljakuid, mis oleksid sobilikud nii õpetajatele kui lastele. Fotol number 4 on pildistatud lasteasutuse õueala ning seda fotot valiti kõige sobilikumaks mänguväljakuks kuus korda. Foto esiplaanil on kujutatud puust ja plastmassist ehitatud liumäge, tagapool liivakast, puust mänguvahend ning pajuonnid. Mänguväljaku maapind on kaetud liiva ja lumega ning seda ümbritseb kõrge aed. Õpetajatele meeldisid okstest onnid, mis pakuvad lastele võimalust eralduda, tunda ennast turvaliselt ja samas on õpetajal võimalus läbi okste lapsi näha. Lisaks on selles keskkonnas erinevad ronimisatraktsioone ja liivakast.

Fotol number 7 on lasteasutuse mänguväljak ja seda fotot valiti kokku seitsmel korral. Foto esiplaanil on maapinnast kõrgemale ehitatud puumaja, kuhu on võimalik siseneda redelit kasutades. Lisaks on majal puust liumägi. Tagaplaanil on liivakast, erinevad turnimisvahendid, varjualune ja maapind kaetud lume ja liivaga. Õpetajad tõid välja, et fotol olevad majakesed ja mänguvahendid on valmistatud looduslikest materjalidest ja need oleks nagu osake loodusest. Üks õpetaja tõi välja, et fotol tundub lastele palju ruumi olevat, neil on võimalus ronida

majakesse ja mängida liivakastis. Lisaks tõstsid mitmed õpetajad foto number 7 puhul esile seda, et seal on olemas varjualune, kuhu vihmaga on võimalik peitu pageda.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes.

Uurimusest selgus, et tegurid, millest lähtuvalt õpetajad sobilikke õuekeskkondi valivad on aastaaeg, eelteadmised ja kogemused, looduslik- või tehislukeskkond, ohutus ning ettepanekutega arvestamine. Ernsti (2014) uurimuses leiti, et õpetajad valivad sobiliku õuekeskkonna lähtuvalt laste ohutusest, võimalusest õppida iseseisvalt ja võimalus vabamänguks ilma juhendajata. Käesoleva uurimuse tulemused on sarnased Ernsti (2014) uurimusega, kus õuekeskkondade valik sõltub järgnevatest teguritest: ohutus; võimalused vabamänguks ilma juhendamiseta; iseseisev õppimine looduses. Ühise kattumisenä Ernsti (2014) uurimusega võrreldes võib välja tuua ohutust ja osaliselt kattuvaks teguriks loodusliku või tehiseskkonna olemasolu. Looduslik või tehiseskkond on sarnane Ernsti (2014) uuringus välja tulnud kahe teguriga: võimalused keskkonnas ilma kindla juhendamiseta vabamänguks ja iseseisev õppimine looduses.

Eelteadmiste ja kogemuste osas tõid õpetajad käesolevas uuringus välja, et väikeste lastega tuleks alguses valida õuekeskkondi, mis oleksid lasteasutusele lähemal ning vanuse kasvades võib valida järjest kaugemaid alasid. Lipping (2008) tõi välja sarnase seisukoha, mille järgi peab loodusõpetus alguse saama lapse enda kodukoha ja ümbruse tundma õppimise kaudu (Lipping, 2008).

Intervjuu käigus tuli välja, et õpetajad eelistavad loodusliku või tehislukeskkonna vahel valides võimalusel õuesõppeks looduslikke keskkondi. Sellises keskkonnas on lastel võimalus leida looduslikke materjale, tänu millele saab kasutada oma loovust ja ise uusi mängu luua. Käesoleva uuringu tulemused on sarnased Ernsti (2014) ja Ernsti ja Tornabene'i (2012) uuringu tulemustele, kus uuritavad pidasid oluliseks struktureerimata mänguvahendite olemasolu. Hamarstrom (2012) on oma uuringus välja toonud, et looduslikes keskkondades saab kasutada erinevaid struktureerimata materjale, nagu näiteks kändid ja kivid. Sellistel vahenditel on väga palju erinevaid kasutusvõimalusi ja need vahendid ei vaja mängimiseks juhendamist. (Hamarstrom, 2012) Tulemused näitavad, et käesoleva uuringu, Hamarstromi (2012), Ernsti (2014) ning Ernsti ja Tornabene (2012) uurimistulemused on sarnased ning lastele tuleks võimalusel pakkuda looduslikke keskkondi, kus on erinevad looduslikud vahendid kättesaadavad.

Antud töö tulemused näitasid, et sobilikult õuekeskkonna valikul on laste ohutuse tagamine väga oluline ja selle tagamiseks tuleks kaasata rohkem täiskasvanuid. Yilmazi jt (2016) uurimuses toodi samuti olulise tegurina õuekeskkonna valikul välja ohutus ja vajadus rohkemate täiskasvanute kaasamise järele. Lisaks leiti käesolevas uurimuses, et vahenditest, mis tagaksid väljaspool lasteasutuse õueala turvalisuse, on ohutusvestide olemasolu liikluses. Yilmazi jt (2016) uurimuses toodi laste ohutust tagavate vahenditena välja päästevestid, põlvekaitsmed ja käeümbrised.

Eesti nelja aastaaja tõttu pööravad uuringus osalenud õpetajad laste ja iseenda riietusele suurt tähelepanu. Yilmazi jt (2016) uurimuses pidasid uuritavad tähtsaks, et lastel oleksid väljaspool õuekeskkonda seljas ilmastikule vastavad riided ja jalanõud ning igaks juhuks kaasas varuriided.

Kõige sobivamateks fotodeks koolieelsete laste õpiväljundite saavutamiseks valisid uurimuses osalenud õpetajad fotod, kus oli kujutatud lastehoiu õueala ja botaanikaaeda. Lastehoiu õueala ja botaanikaaia keskkond on inimese loodud, kuid need on looduslikud. Õpetajate jaoks võisid lastehoiu õueala valiku puhul mängida rolli selle erinevus tavapärasest lasteasutuse õuealast ja võimalus kokku puutuda veega. Lisaks võis valikut mõjutada laua, pinkide ja varjualuse olemasolu. Botaanikaaia valiku puhul võis valiku põhjus olla selle ära tundmine ja mitmekesine taimestik. Mõlemas valitud õuekeskkonna fotol oli kujutatud veekogu. Siiski tundsid käesolevas uurimuses uuritavad õpetajad endal suurt vastutust lastega väljaspool lasteasutust olles ning tõid ühe ohutegurina välja veekogud. Samuti tunnevad Truija (2012) läbiviidud uurimuses uuritavad lapsevanemad, kes oma lapsed õpetaja vastutada jätavad, suurimat hirmu seoses veekogudega. Siiski ei ole Sandseteri ja Kennairi (2011) uurimuses välja toodud ohud looduslikus keskkonnas võrreldavad ohtudega, millega lapsed igapäevaselt silmitsi seisavad. Võrreldes varasemate uuringutega on käesoleva töö tulemused sarnased Yilmazi jt (2016) tulemustega, kus leiti, et õpetajad eelistavad enim selliseid õuekeskkondi, kus on veekogud ja vähem avatud rohumaaga, inimese poolt pidevas hoolduses olevaid õuekeskkondi.

Uurimuses toodi kaheks vähem sobilikumaks õuekeskkonnaks lasteasutuse õueala ja mänguväljak. Õpetajate arvates oli nendes keskkondades kasutatud liiga palju plastmassi ja need tundusid vähem laste loovust arendavad. Nendes keskkondades ei pruugi olla lastele piisavalt struktureerimata vahendeid. Ernsti (2014) uurimuses valisid õpetajad kõige vähem sobivate õuekeskkondadena välja fotod, mis kujutasid karestikke ja parki avatud rohumaaga (Ernst, 2014). Käesoleva ja varasemate uuringute tulemused võivad erineda fotodel kujutatavate keskkondade tõttu. Samas võib kõrvutada antud uuringu vähem sobilikuks keskkonnaks valitud fotosid Ernsti

(2014) vähem sobilikuks valitud pargi fotoga. Käesoleva uuringu õpetajad leidsid, et vähem sobilikes keskkondades ei ole piisavalt struktureerimata mänguvahendeid. Selline tulemus toetab Parsons'i (2011) väidet struktureerimata mänguvahendite olulisuse kohta lapse jaoks. Antud uuringu õpetajad valivad õuekeskkonna kui õpikeskkonna, mis soosib lapse arengut.

Kaheks kõige sobivamaks mänguväljakuks nii lastele kui õpetajatele töid uuritavad välja õuekeskkonnad, kus oli teiste mänguväljakutega võrreldes vähem tehislikke materjale. Õpetajad valisid kõige rohkem keskkondi, kus oli kasutatud palju looduslikke materjale nagu näiteks puitu. Kõige rohkem eelistatakse õuekeskkonna valikul inimese kujundatud looduslikke keskkondi. Käesoleva ja Parsons'i (2011) uuringu tulemused nii lastele kui õpetajatele sobilike mänguväljakute osas kattusid.

Töö piirangud ja praktiline väärtus

Uurimuse piiranguks võib pidada väikest valimit ning seetõttu ei saa teha üldistavaid järeldusi. Teiseks piiranguks võib pidada seda, et fotod olid pildistatud erinevatel ajahetkedel. Mõnel fotol on maapind lumega kaetud, teisel on jällegi maapind rohelisem. Lisaks ei ole fotodelt võimalik näha tervet õueala.

Töö praktiliseks väärtuseks võib pidada seda, et lasteasutuses töötavad inimesed saaksid motivatsiooni ja julgust teha tavapärasemast teistsuguseid mänguväljakuid, mis oleksid võimalikult looduslikud ja mitmekesised. Hetkel on mänguväljakutel kasutusel väga palju plastmassist ehitatud mänguvahendeid. Töös on esitatud ideid, mida arvesse võttes oleks võimalik luua nii lastele kui õpetajatele looduslikke õpikeskkondi. Võttes arvesse takistavaid tegureid õuealade juures, on võimalik neid õuealade kujundamise või loomise juures vältida. Lisaks on käesolevas uurimuses olemas fotod õuekeskkondadest ning õpetajate hinnangud nendele, mis aitavad kogutud ideid praktikas rakendada. Soovitused edaspidisteks uuringuteks on kaasata rohkem lasteasutuse õpetajaid või kasutada mõnda teist meetodit (näiteks vaatlust).

Tänuõnad

Töö autor soovib tänada kõiki õpetajaid, kes olid nõus osalema uurimuses. Suur tänu Airi Niilole töö kitsaskohtadele juhtimise ja toetuse eest. Lisaks soovin tänada lasteasutusi, kes andsid loa oma õueala pildistamiseks ja kasutamiseks uurimuse eesmärgil.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Abel, E. (2010). *Tallinna lasteaegade õpetajate ja juhtkonna arvamusid õuekeskkonna kasutamises igapäevases õppe- ja kasvatustöös*. Magistritöö.
- Brügge, B., Glanz, M. & Sandell, K. (2008). *Õuesõpe*. (lk 17-33). Tallinn: Ilo.
- Dahlgren, L. O. & Szszeplanski, A. (2006). *Õuesõppe pedagoogika. Raamatuharidus ja meeleline kogemus*. Katse määratleda õuesõpet. (lk 56-59). Tallinn: Ilo.
- Elliott, S. & Davis, J. (2009). *Exploring the resistance: An Australian perspective on educating for sustainability in early childhood*. *International Journal of Early Childhood*. 41, (2), 65-77.
- Ernst, J. (2014). *Early Childhood Educators' Preferences and Perceptions Regarding Outdoor Settings as Learning Environments*. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 2(1), 97-125.
- Ernst, J., & Tornabene, L. (2012). *Preservice early childhood educators' perceptions of outdoor settings as learning environments*. *Environmental Education Research*, 18(5), 643-664.
- Finch, K. (2012). *But...but...but...Isn't it dangerous? Risk and reward in nature play*. Omaha, NE: Green Hearts Institute for Nature in Childhood.
- Hamarstrom, J. C. (2012). *Perceptions of naturalized playgrounds: A qualitative study*.
- Ilves, E. (2008). *Head õpetajad ja õuesõppe edendajad!* Brügge, B., Glanz, M. & Sandell, K. (Toim), *Õuesõpe*. (lk 5). Tallinn: Ilo.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivnesisuanalyys>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2011). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv>
- Kos, M., & Jerman, J. (2013). *Provisions for outdoor play and learning in Slovene preschools*. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 13(3), 189-205.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Masing, M. (2017). *Õuelastehoiu tööd toetavad ja takistavad tegurid õuelastehoiu õpetajate arvamuste põhjal*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Mänd, M. (2008). *Mängides õpime ja õpetame*. (lk 4). Tallinn: Ilo.
- Norðdahl, K., & Jóhannesson, I. Á. (2016). *'Let's go outside': Icelandic teachers' views of using the outdoors*. *Education 3-13*, 44(4), 391-406.
- Parsons, A. (2011). *Young children and nature: Outdoor play and development, experiences*

fostering environmental consciousness, and the implications on playground design

(Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University).

Sandseter, E. & Kennair, L. (2011) *Children's risky play from an evolutionary perspective: The antiphobic effects of thrilling experiences*. *Evolutionary Psychology*, 9(2): 257-284.

Szczepanski, A. & Dahlgren, L. O. (2009). L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, & A. Szczepanski, *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu* (lk 7). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Strong-Wilson, T., & Ellis, J. (2007). *Children and place: Reggio Emilia's environment as third teacher*. *Theory into practice*, 46(1), 40-47.

Timoštšuk, I. (2010). Looduskeskkonnaga seotud väärtused ja nende kujunemine koolieelses eas. N. Jung & L. Lilles. (Toim), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. (lk 57-62). Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.

Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. (lk 5-26) Tallinn: Tallinna Ülikool.

Truija, L. (2012). *Õuesõppega kaasnevad ohud lastevanemate pilgu läbi*. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool

Torquati, J., Cutler, K., Gilkerson, D., & Sarver, S. (2013). *Early Childhood Educators' Perceptions of Nature, Science, and Environmental Education*. *Early Education & Development*, 24(5), 721-743.

Lipping, H. (2008). Tuuling, L. (Koost). *Lapsevanem ja õpetaja lapse arengu toetajana- mõtteid lapsevanematele ja õpetajatele*. (lk 89-88). Tallinn: Tallinna Ülikool.

Walsh, P. (2016). *Early childhood playgrounds: Planning an outside learning environment*. Routledge

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Yilmaz, S., Olgan, R., & Yilmaztekin, E. Ö. (2016). *Nature Connectedness and Landscape Preferences of Turkish Preservice Preschool Teachers*. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(15), 8120-8142.

Lisa 1. Intervjuu küsimused

1. Kuidas olete oma koolieelse lasteasutuse õuealaga rahul? Miks?
2. Mida Te muudaksite oma koolieelse lasteasutuse õueala puhul? Miks?
3. Milliseid ohte näete oma koolieelse lasteasutuse õuealal? Kuidas püüate ohte ennetada?
4. Kui tihti käite lastega väljaspool lasteaia õueala? Kus olete käinud?
5. Milliseid ohte näete väljaspool lasteaia õueala? Kuidas püüate ohte ennetada?
6. Millised kolm fotot on Teie arvates kõige sobilikumad koolieelsete laste õpiväljundite saavutamiseks?
 - 1) _____
 - 2) _____
 - 3) _____
7. Mis võiksid olla põhjused, et Te just need fotod välja valisite kui kõige tõhusamad õpiväljundite saavutamiseks? (3 fotot)

8. Öelge iga kolme foto kohta, mis Te valisite, mida Te oma rühmaga seal ette võtaksite?

Foto 1

Foto 2

Foto 3

9. Mida oleks vaja teha, et sinna minek (väljasõit) sujuks nii õpetaja kui ka laste jaoks hästi? (3 fotot)

Foto 1

Foto 2

Foto 3

10. Millised kolm paika soodustavad Teie arvates kõige vähem koolieelsete laste õpiväljundite saavutamist?

Foto 1

Foto 2

Foto 3

11. Mis võivad olla põhjused, et need paigad tunduvad Teie jaoks kõige ebasobivamad õpiväljundite saavutamiseks? (3 fotot)

12. Millised kolm mänguväljakut tunduvad kõige sobilikumad Teie jaoks nii õpetajale kui ka lastele? Miks?

Foto 1

Foto 2

Foto 3

13. Millises paigas Te eelistaksite rohkem koos lastega aega veeta, kas looduslikus (nt metsarajad) või inimese poolt loodud keskkonnas (nt mänguväljakud) ? Miks?

14. Mis võiksid Teie arvates olla peamised põhjused, miks lapsed enamus ajast sisetingimustes viibivad? Millised ettepanekud on Teil selle parandamiseks?

15. Kas Teil on veel midagi lisada?

Lisa 2. Näide koodidest andmeanalüüsi keskkonnas *QCAmap*

- B1: Ohutus- väljaspool lasteaia õueala- kaasliiklejad
- B2: Ohutus- väljaspool lasteaia õueala- erinevad veekogud
- B3: Ohutus- erinevad õuekeskkonnad- ohtlikud objektid ja nendega kokkupuute ennetamine
- B4: Ohutus- väljaspool lasteaia õueala- kadumise oht
- B5: Ohutus- lasteaia õueala- rühmade paigutus õuealal
- B6: Ohutus- õuekeskkonna piiritlemine- aed/värv
- B8: Ohutus- täiskasvanute arv- vastutus
- B9: Eelteadmised ja kogemused- laste vanusele vastav keskkond
- B11: Eelteadmised ja kogemused- soovitud ja kogemused
- B13: Eelteadmised ja kogemused- lastele eeskujuks olemine
- B14: Eelteadmised ja kogemused- eeltöö, planeerimine ja lastele ohutuse selgitamine
- B12: Aastaaeg- laste ja õpetajate riietus- koostöö vanematega
- B15: Aastaaeg- talv- õuealavalgustus
- B16: Aastaaeg- talv- külm ilm
- B17: Ettepanekud- laste ettepanekud
- B18: Ettepanekud- ajaplaneerimine- lastel tihe päevakava
- B19: Ettepanekud- ajaplaneerimine- õpetajal palju paberitööd
- B20: Ettepanekud- ajaplaneerimine- ollakse vanas asjas kinni/mugavus
- B21: Looduslik või inimese poolt loodud õuekeskkond- asukoht, kaugus ja ajakulu
- B22: Looduslik või inimese poolt loodud õuekeskkond- inimese poolt loodud looduslik õuekeskkond
- B23: Looduslik või inimese poolt loodud keskkond- õueala suurus
- B24: Looduslik või inimese poolt loodud õuekeskkond- pinnakate- jalgrattaga sõitmise võimalus
- B25: Looduslik või inimese poolt loodud õuekeskkond- pinnakate- liiv
- B26: Looduslik või inimese poolt loodud keskkond- suurem muruplats
- B27: Looduslik või inimese poolt loodud keskkond- õuealad on riisitud
- B28: Looduslik või inimese poolt loodud looduskeskkond- erinevad objektid ja vahendid- looduslikud mänguvahendid
- B29: Looduslik või inimese poolt loodud looduskeskkond- erinevad objektid ja vahendid- varjualune
- B30: Looduslik või inimese poolt loodud õuekeskkond- eluring- veekogud

Tegurid, millest lähtuvalt valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad sobiliku õuekeskkonna õuesõppeks

Lisa 3. Õuealade fotod

Foto 1

Foto 2

(Fotol kõige ees on ronimisnõör, selle taga lauad ja toolid, kiik, mis on katuse all. Taga on pakud, põhupallid, jõgi ja park.)

Foto 3

Foto 4

Foto 5

Foto 6

Foto 7

Foto 8

Foto 9

Foto10

Foto 11

Foto 12

Foto 13

Foto 14

Foto 15

Foto 16

Foto 17

Foto 18

Foto 19

Foto 20

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hedi Leemets, (sünnikuupäev: 16.03.1995)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes”, mille juhendaja on Mirjam Burget,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; ‘

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 22.05.2018